

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№5

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	10
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли	
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА.....	26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишеревич	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	35
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	48
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAkatNI BOSHqARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSessorLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIqISH.....	53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	62
Alimova Dilafro'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR.....	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI ..	74
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHqARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI.....	89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH.....	101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	

MHXS STANDARTLARIGA O'TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO'P O'LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO'Y BERISHI MUMKIN BO'LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o'g'li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQRISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH...	143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg'ashova Madina, Jo'rayev Muhiddin	
JAHON MOLIYAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA "TEJAMKOR ISHLAB CHIQRISH" KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJIRIBASI	151
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO'LLARI	156
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	161
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O'RNI	166
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	184
O'tbosarov Abrorbek Adxamjon o'g'li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQRISH.....	189
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLIISH VA UNING MUAMMOLARI	196
Ro'zmetov Mansur	
O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	200
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIYAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIYAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	205
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	210
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH	241
Azlarova Aziza Axrorovna AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI	248
Marufxanov Davron Hasanovich O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI	255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI	263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO'LLARI	268
Anvar Deberdiyev RAQAMLI XIZMATLARNING O'ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O'RNI	272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI	278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILiyATIGA YANGICHA YONDASHUV	283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich OTMNI MOLIYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLIYAVIY MODELLARI	290
Tuxliyev Bozor Karimovich TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	293
Abirova Nargizabonu TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	298
Ro'ziyeva Maftuna Yusufovna OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI	303
Sharipova Shahlo Istamovna METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o'g'li SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna O'ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra	

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOYIY XARAJATLARNI BOSHQARISH.....	323
Primova Nigora Ikrom qizi	
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR	331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASI..	337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	341
Xakimov Akbar Anvarovich	
FOTOLEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI.....	344
Majidova Maxliyo A'zam qizi	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV).....	362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova	
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES.....	367
Sanemkhan Abdullaeva	
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li	
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQLASH	379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin	
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА.....	386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHİYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI	411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH	423
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLIYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI.....	427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich	

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEKNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	430
Utkirova Mamura Faxriddin qizi	
HUDUDIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI	436
Isakov Axmadali Esanbayevich	
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH	444
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI	452
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG'LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT SEKTORINI INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI.....	461
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO'NALISHLARI	471
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTUHLARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI	477
Turayev Abduvoxid Kuldashevich	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	483
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich	
QORAKO'L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO'RINISHI VA XUSUSIYATLARI.....	492
Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.	
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	497
Koriev Orif Azizovich	
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	502
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI.....	507
Alimov Baxodir Batirovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI	513
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI	516
Xodjimatom Maksudbek Ubaydullayevich	
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI	520
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich	
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR	526
Nazarova Shohista Tolmas qizi	
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	531
Xasanov Kamoliddin Akmal o'g'li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o'g'li, Jalolov Jafar Jamol o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR.....	543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
MINTAQANING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA.....	553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhridin Husniddin o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI.....	560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna	
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ.....	565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEKANIZMLARI	571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH MEKANIZMLARI.....	576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSH SALOHİYATNI SHAKLLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIKLARINI TA'MINLASH MEKANIZMLARI	583
Asenbaeva Aydaygul, Toshqulova Aziza	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	587
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	591
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
SCENARIO-BASED ECONOMETRIC EVALUATION OF REAL INVESTMENT EFFICIENCY IN SMALL BUSINESS ACTIVITIES.....	601
Otajanov Umid Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	611
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
BANK 4.0 SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK BOSHQARUVI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	619
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA SUV RESURSLARI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	622
Sapayev Azamat Rustamovich	
ФИСКАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА В СРЕДНЕСРОЧНОМ БЮДЖЕТНОМ ПЛАНИРОВАНИИ.....	626
Е.М. Соң	
BUXORO VILOYATINING YALPI HUDUDIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNING TARMOQ TUZILMASIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR TAHLILI	631
Raxmonqulova Nafisa Olimjonovna	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	

O'ZBEKISTONDA "O'ZSUVA'TA'MINOT" AJ TIZIMI KORXONALARINI "YASHIL" MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDA JALB QILINGAN XUSUSIY INVESTITSIYALAR DINAMIKASINING IQTISODIY TAHLILI	652
Risqibekova Nozimaxon	
WAYS TO REDUCING POVERTY BY INCREASING INCOME: INSTITUTIONAL AND SOCIO-ECONOMIC MECHANISMS	657
Muxammedov Jasurbek Oллоberdi ugli, Ganiyev Muhammadjon Khalilovich	
QURILISH KORXONALARIDA XARAJATLARNI KLASSIFIKASIYA QILISH VA HISOBGA OLISH TIZIMI	663
Toshimov Azizbek Hakimovich	
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SUV RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH.....	667
Jobborov Elmurod Normo'minovich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O'RNI...	672
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
HUDUDLARARO IQTISODIY NOMUTANOSIBLIK VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	677
Erkinova Dildora Ravshonbek qizi	
XORIJIY BANKLAR AMALIYOTIDA RISKLARNI VAHOLASH VA BOSHQARISH TAJRIBASI	683
Kudaybergenova Guzal Kuanishbayevna	
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ РАБОТОСПОСОБНОСТИ МЕТАЛЛОРЕЖУЩЕГО ИНСТРУМЕНТА ПРИ ОБРАБОТКЕ ТРУДНООБРАБАТЫВАЕМЫХ МАТЕРИАЛОВ.....	687
Желтухин Андрей Владимирович	
AUDITORLARNING PROFESSIONAL FIKR VA MULOHAZALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO ILG'OR TAJRIBALARNING AHAMIYATI	694
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
SOVUTGICH QURILMASIDAGI KONDITSIONERDAN AJRALIB CHIQUADIGAN ISSIQLIKDAN MAHSULOTLARNI QURITISHDA FOYDALANISH	699
Nuritov Ikrom, Ibojeva Sevinch, Sultonmurodova Xurinis	
ORGANISATIONAL BEHAVIOR IN ENTERPRISES AND ITS IMPACT ON MANAGEMENT DECISION-MAKING: A REVIEW OF THEORIES	704
Djumanov A.A.	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI VA DOLZARB MUAMMOLARI	714
Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Mannabova Madina Sunnatillo qizi	
MILLIY GO'SHT CHORVACHILIGINING INNOVATSION RIVOJLANISHIDA TASHKILY-IQTISODIY OMILLAR VA ULARNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	721
Kushakov Faxriddin Baxtiyarovich	
KORXONANING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA XARAJATLAR MONITORINGINING ROLI.....	731
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA KADRLAR TAYYORLASH VA DUAL TA'LIM TIZIMI RIVOJI.....	738
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH MAQSADLARI VA ISTIQBOLLARI....	741
Musayeva Shoirazimovna	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЖЕНСКОГО ТРУДА НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ И ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	746
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
TRANSPORT LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJIDAGI O'RNI	754
Abdusalikova Komila Abdusalikovna	

JAMOAT TRANSPORTI KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH USULLARI.....	758
Berdiyev Temur Azamatovich	
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA ELEKTRON TIJORAT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI.....	764
Safarov Baxtiyor Djurakulovich	
NAVOIY VILOYATI XATIRCHI TUMANIDA MAVJUD TURISTIK RESURSLARDAN ICHKI VA XALQARO TURIZMDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI	769
Turayev Abduvoxid Kuldashovich	
RAQAMLI PLATFORMALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING INKLUZIVLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	776
Azizbek Nusratov San'atillayevich	
MINERAL VA KIMYOVIY QO'SHIMCHALAR BILAN KOMPLEKS MODIFIKATSIYALASH ORQALI SEMENT MATRITSASI MUSTAHKAMLIGINI OSHIRISH.....	781
Turgaev Jambul Adilbaevich	
KICHIK BIZNES SOHASIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR TRANSFERINI TA'MINLASH OMILLARI VA ISTIQBOLLARI.....	787
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
WAYS TO IMPROVE PRICING POLICY MECHANISMS OF STATE-OWNED ENTERPRISES.....	792
Mavlonov Ozod Ulug'bekovich	
AN'ANAVIY VA SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN BOSHQARUV TIZIMLARINING QIYOSIY TAHLILI (MS1H1 SERVO MOTORI MISOLIDA)	798
Pirmatov Nurali Berdiyevich, Egamov Akmal Mamarasulovich, Mamarasulov Nodir Akmal o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIK VA LIKVIDLIKNI BOSHQARUV HISOBIGA INTEGRATSIYALASH: KO'RSATKICHLAR TIZIMI, PROGNOZLASH VA ERTA OGOHLANTIRISH MEXANIZMI.....	803
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TAYYOR MAHSULOT QADRSIZLANISHI HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH: ISHCHI SCHYOTLARINI JORIY ETISHNING METODIK ASOSLARI.....	808
Babakulova Matluba Kurbannazarovna	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МЕДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМОЙ РАБОТЫ В МАХАЛЛЯХ.....	812
Kosimjonov Nozimjon Kozimjonovich	
MINTAQALARNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHIDA YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASINING AHAMIYATI: NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI	815
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
TURISTIK XIZMAT BOZORINING MOHIYATI, UNING VAZIFALARI VA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	821
Payazov Murod Maqsudovich, Salimova Mumtozbeqim Jahongir qizi, Shahnoza Xudoyberdiyeva Davlatovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIY HISOBLASH TEXNOLOGIYALARINING O'RNI	825
Absamatov Asqar Ergashovich	
MINTAQAVIY TURIZM SOHASI UCHUN MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI BO'YICHA TAVSIYALAR	830
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
YAROQSIZ AVTOMOBIL SHINALARINI QAYTA ISHLASH USULLARI TAHLILI	839
Maxmonov Uktam Ashurovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINING RIVOJLANISHI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI PROGNOZLASH METODLARI	845
Bozorova Madina Raxmat qizi	

HUDUDIY TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA MEHMON UYLARINING ULUSHINI OSHIRISHNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI.....	850
Dilbar Xasanovna Aslanova, Jasur Farxodovich Fattayev	
АНАЛИЗ РАЗРАБОТКИ ЖЕНСКИХ КОЛЛЕКЦИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ СТИЛИСТИЧЕСКИХ И КОНСТРУКТИВНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПЕТРО-МОДЫ.....	854
Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI OSHIRISHNING ASOSIY MOLIYAVIY YO'NALISHLARINI BOSHQARISH MASALALARI.....	859
Daniyarov Quwatbay Dáwirxanovich, Turdimuratova Gulsanem Asqar qizi	
BUXORO SHAHRIDAGI PREZIDENT MAKTABINING MOLIYAVIY-IQTISODIY FAOLIYATI VA BOSHQARUV TIZIMINI TAHLIL ETISH.....	866
Davidxodjayev Oybek Obidovich	
ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR ENSURING FOOD SECURITY AND ITS STRUCTURAL COMPOSITION.....	871
Mattiyev Sodiqjon Qodirovich	
ISSIQ-QURUQ IQLIM HUDUDLARIDA BINOLARNING ENERGIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DINAMIK QUYOSHDAN HIMOYALOVCHI TIZIMLARNING ARXITEKTURAVIY-INJENERLIK YECHIMLARI... ..	876
Ahmadov Tolibjon Akmalovich	
Iqtisodiy tizimda risk va uning xususiyatlari tahlili.....	879
Nasimov Ravshanjon Azimovich	

IQTISODIY TIZIMDA RISK VA UNING XUSUSIYATLARI TAHLILI

Nasimov Ravshanjon Azimovich

Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti mustaqil izlanuvchisi
PhD

Annotatsiya. Maqolada soliqqa tortishning rivojlanish tendensiyalari bo'yicha jahon amaliyotida adolatli soliqqa tortish amaliyotini kuchaytirishga qaratilgan umumiy jarayonlarni ko'rish mumkin. Bu jarayonning ajralmas qismini davlat budjetiga soliq tushumlarini jalb qilishning barqaror tizimini mustahkamlash bilan bir qatorda, budjetga soliq tushumlarining belgilangan miqdorda tushmay qolish xavflarini baholash, uning sabablarini aniqlash hamda bu boradagi ishlar ham nazariy, ham amaliy jihatdan nazarda tutilgan. Tadqiqotda soliq xavflarini baholash va boshqarishda axborot tizimlari, segmentlash hamda xavf mezonlaridan foydalanish samaradorligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: soliq stavkasi, soliq hisoboti, soliq riski, soliq stavkalari, budjet xarajatlari, resurs soliqlari, yer solig'i, mahalliy soliqlar, soliq, budjet, soliq imtiyozlari.

Аннотация. В статье рассматриваются общие процессы, направленные на укрепление справедливой налоговой практики в мировой практике, тенденции развития налогообложения. Неотъемлемой частью этого процесса, наряду с укреплением устойчивой системы привлечения налоговых поступлений в государственный бюджет, является оценка рисков недостижения налоговыми поступлениями бюджета в установленном объеме, выявление его причин, а работа по данному вопросу проводится как в теоретическом, так и в практическом плане. Определено, что данные не оказывают никакого влияния на уровень соответствующей налоговой ставки.

Ключевые слова: налоговая ставка, налоговая отчетность, налоговый риск, налоговые ставки, расходы бюджета, ресурсные налоги, земельный налог, местные налоги, налог, бюджет, налоговые льготы.

Abstract. The article examines the general processes aimed at strengthening fair taxation practices in world practice on the development trends of taxation. An integral part of this process, along with strengthening a stable system of attracting tax revenues to the state budget, is to assess the risks of tax revenues not reaching the budget in the prescribed amount, identify its causes, and work on this issue is provided both theoretically and practically. The study analyzes the effectiveness of using information systems, segmentation, and risk criteria in assessing and managing tax risks.

Keywords: tax rate, tax reporting, tax risk, tax rates, budget expenditures, resource taxes, land tax, local taxes, tax, budget, tax benefits.

KIRISH

Bugungi kunda axborot texnologiyalari rivojlangan, iqtisodiy ong o'sgan, soliq qonunchiligi tez-tez o'zgaradigan sharoitda tadbirkorlar safi kengaygan bir paytda soliq organlari juda ko'p xavflar bilan ishlashga to'g'ri kelmoqda. Bunga soliq qonunchiligiga rioya qilmasdan soliqqa oid jinoyatlarni amalga oshirishni yoki korxonani bankrotlikka olib borish yo'lini ham misol keltirish mumkin. Xavflarni boshqarish qaysi sohada ishlatilmasin, barchasida xavflarni kamaytirishga qaratilgan harakatlar ketma-ketligi amalga oshiriladi. Soliq organlarida ham o'zlarining soliq xavflarini boshqarish tizimini yaratish zaruriyati yuzaga keldi.

ADABIYOTLAR SHARHI.

S. I. Ojegov va N. Y. Shvedova (2006) Risk bu "muvaffaqiyatga intilish, baxtli hodisa, umid" degan ma'noni anglatadi. V. M. Usoskin (1994) Risk doimo noaniqlik bilan birga kelib, o'z navbatida, oldindan ko'ra bilish qiyin yoki mumkin bo'lmagan voqealar bilan bog'liq bo'ladi. V. T. Sevruk (2006) Risk — bu zarar ko'rish yoki manfaatni qo'ldan chiqarish bilan bog'liq ehtimollar o'lchamidir. P. G. Grabovoy, S. N. Petrova, S. I. Poltavtsev (2006) Risk — bu korxonalar resurslarining bir qismini yo'qotish yoki daromad ola olmaslik, qo'shimcha xarajatlarni qilish xavfidir. O. I. Lavrushin (2007) Bank riski ehtimoliy hodisaning qiymat o'lchovi bo'lib, u yo'qotishlarga olib keladi. G. Panova (2014) Risk kutilmagan hodisalar yuzaga kelganida yo'qotish xavfi yoki imkoniyatidir. J. B. Sey (2007) Risk foydaning faqat bir qismini shakllantirish omili hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Ushbu maqolada qiyosiy tahlil, induksiya va deduksiya kabi baholash usullaridan foydalanildi. Qiyosiy usul asosida soliq riskining tadbirkorlik subyektlariga ta'siriga doir ma'lumotlar o'rganildi, ularning tahlili amalga oshirildi hamda ilmiy xulosalar berildi.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI.

Soliq organlarining ustuvor vazifasi qonunchilikka muvofiq soliqlar yig'iluvchanligini ta'minlash va shu tartibda soliq tizimini mustahkam saqlab turish sanaladi. Ayrim soliq to'lovchilar rejalashtirilgan holda, e'tiborsizlik tufayli yoki ataylab o'zlarining soliq majburiyatlarini bajarishda kamchiliklarga yo'l qo'yadilar. Shuning uchun soliq organlari soliq qonunchiligiga rioya qilinmagan yoki soliq majburiyatlarini bajarishdan qochish holatlarida zarur strategiyalarni o'z vaqtida va asosli tarzda ishlab chiqishi lozim.

Soliq xavflarini boshqarish tizimini yaratish va uni takomillashtirib borish har qachongidan ham muhimroq vazifaga aylandi. Buni quyidagi sabablar bilan izohlash mumkin:

- soliq organlari duch kelayotgan xavflarning ko'payib borayotganligi;
- biznes tuzilmalarining murakkablashib ketganligi;
- kriptoaktivlar kabi turli xil moliyaviy mahsulotlarning yaratilishi;
- soliq to'lovchilar sonining oshib borishi;
- elektron tijoratning rivojlanib borayotganligi.

Bir paytning o'zida mazkur omillar soliq organlarining samarali ishlashi zaruratini yuzaga keltirdi. Samarali ishni tashkil etishda moddiy-texnika bazasi va inson resurslarining yetarlicha ta'minlanganligi muhim rol o'ynaydi.

Soliq organlari qarorlarda belgilangan topshiriqlar ijrosini bajarib, tashqi manba ma'lumotlarini shakllantirib bo'lgandan so'ng, asosiy e'tibor Soliq qo'mitasining tahlil tizimiga qaratildi.

Shu jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 27-iyuldagi PF-5490-son Farmoni qabul qilingan. Ushbu qaror bilan tadbirkorlik subyektlari faoliyatini tekshirish tashabbusi bilan chiqish tegishli tadbirkorlik subyektlari tomonidan huquqbuzarlik sodir etish xavfi darajasidan kelib chiqib, tekshiruv tashabbusini ilgari surishni nazarda tutuvchi "Xavfni tahlil etish" tizimi natijalari asosida amalga oshirilishi belgilandi.

Ushbu qaror ijrosi yuzasidan Davlat soliq qo'mitasining 2018-yil 5-oktabrdagi 3075-son qarori qabul qilindi. Qarorga muvofiq, dasturiy mahsulot orqali soliqqa oid huquqbuzarlik xavfining ballik tizimi natijalariga ko'ra, soliqqa oid huquqbuzarlik sodir etish xavfi darajasi quyidagi uch toifaga bo'linadi:

- I. Soliqqa oid huquqbuzarlik sodir etish xavfi yuqori bo'lgan tadbirkorlik subyektlari;
- II. Soliqqa oid huquqbuzarlik sodir etish xavfi o'rtacha bo'lgan tadbirkorlik subyektlari;
- III. Soliqqa oid huquqbuzarlik sodir etish xavfi past bo'lgan tadbirkorlik subyektlari.

Shuningdek, mazkur qarorda xavf mezonlari sifatida quyidagilar keltirib o'tilgan:

- tadbirkorlik subyektlarining shaxsiy kartochkalarida soliq qarzdorligi mavjudligi;
- tadbirkorlik subyektlari tomonidan soliq majburiyatlarini bajarishda soliqlar va majburiy to'lovlar bo'yicha taqdim etilgan soliq hisobotlariga muntazam ravishda, ya'ni bir yil davomida ikki va undan ortiq marta, qayta hisob-kitoblarning amalga oshirilganligi;
- tadbirkorlik subyektlari hisobot davri mobaynida dastlab ro'yxatga olingan yuridik manzilini bir hududdan boshqa bir hududga muntazam ravishda, ya'ni ikki va undan ortiq marta, o'zgartirib borilganligi;
- tadbirkorlik subyektlari tomonidan o'zlariga tegishli bo'lmagan to'lov terminallaridan foydalanilganligi;
- jismoniy va yuridik shaxslar tomonidan aynan bir tadbirkorlik subyekti faoliyatidan noroziligi haqidagi murojaatlar.

Soliq organlarining ma'lumotlar bazasini yanada kengaytirish maqsadida 2020-yil 30-oktabrdagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va soliq organlari faoliyati samaradorligini oshirish bo'yicha tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni bilan 19 ta vazirlik va idoraga real vaqt rejimida ma'lumotlar yuborish vazifasi belgilandi.

Farmon bilan Soliq qo'mitasiga 2021-yil 1-aprelga qadar real vaqt rejimida qo'shimcha ma'lumotlar almashinuvini ta'minlaydigan idoralararo apparat-dasturiy majmuani foydalanishga topshirish vazifasi yuklatildi.

Amaldagi soliq xavfini boshqarish tizimining huquqiy asosi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 7-yanvardagi 1-son qarori hisoblanadi. Mazkur qaror bilan quyidagilar soliq organlari tomonidan xavfni boshqarish tizimini qo'llash maqsadlari sifatida belgilangan:

- yuqori xavfga ega bo'lgan sohalarga e'tiborni jamlash va soliq organlari tasarrufidagi mavjud resurslardan samarali foydalanilishini ta'minlash;
- soliq solish sohasidagi huquqbuzarliklarni aniqlash imkoniyatlarini oshirish;
- faoliyati bo'yicha soliq xavfi past deb aniqlangan soliq to'lovchilarga, ya'ni soliq agentlariga, keyingi o'rin-

larda — soliq to'lovchilar, nisbatan soliq nazoratini minimallashtirish;

- soliqqa oid huquqbuzarliklarni, shuningdek, soliq tekshiruvlarini o'tkazishga tanlab olinadigan soliq to'lovchilarni inson omili ishtirokisiz avtomatlashtirilgan dasturiy mahsulot orqali aniqlash imkoniyatlarini yanada kengaytirish;
- soliq xavfi darajasidan kelib chiqib, soliq to'lovchilarga nisbatan soliq tekshiruvlari shakllarini aniqlash.

Soliq xavfini aniqlashda xorijiy mamlakatlarning vakolatli organlari tomonidan o'zaro axborot almashish borasida tuzilgan bitimlar doirasida taqdim etilgan ma'lumotlar, ommaviy axborot vositalaridan olingan ma'lumotlar, o'tkazilgan soliq tekshiruvlari materiallaridagi ma'lumotlar, sud va huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan soliqqa oid huquqbuzarliklar bo'yicha aniqlangan ma'lumotlar, soliqqa oid huquqbuzarlik faktlari to'g'risida jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari hamda statistika organlaridan olingan ma'lumotlardan foydalanilishi belgilangan.

Qaror bilan soliq to'lovchilar quyidagi mezonlar asosida soliq xavfi darajasiga qarab past, o'rtacha va yuqori xavf toifalariga ajratilgan:

- soliq yuki;
- ilgari taqdim etilgan soliq hisobotlariga bir necha bor, ya'ni bir hisobot davri uchun uch va undan ortiq marta, o'zgartirish va qo'shimchalar kiritilishi;
- soliq hisobotida bir necha soliq davridagi, ya'ni ikki va undan ortiq davrdagi, zararlar aks ettirilishi;
- soliq davri davomida soliq to'lovchining joylashgan joyi bir necha bor, ya'ni ikki va undan ortiq marta, o'zgartirilishi va keyinchalik qayta ro'yxatdan o'tkazilishi;
- qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha guvohnomasi bekor qilingan, ro'yxatdan chiqarilgan, shuningdek, tugatilgan, faoliyatini amalga oshirmayotgan yoki bankrot deb topilgan shaxslar bilan amalga oshirilgan bitimlar, ya'ni operatsiyalar;
- sof foydaning xarajatlarga nisbati sifatida aniqlanadigan rentabellik ko'rsatkichining past darajada bo'lishi;
- soliq to'lovchi tomonidan taqdim etilgan qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha soliq hisobotidagi operatsiyalar to'g'risidagi ma'lumotlarning ushbu operatsiyalar bo'yicha boshqa soliq to'lovchi tomonidan taqdim etilgan soliq hisobotidagi ma'lumotlarga mos kelmasligi;

Soliq kodeksiga asosan maxsus soliq rejimlarini qo'llash huquqini beradigan aylanmalarni bir necha yil davomida bir milliard so'mdan past miqdorda ko'rsatgan holda soliq hisobotlarini taqdim etishi; o'tkazilgan soliq tekshiruvlari natijalari.

O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 7-yanvardagi 1-son qaroriga asosan Soliq qo'mitasi tomonidan soliq xavfini boshqarish tizimi ishlab chiqilgan. Soliq xavfini boshqarish jarayoni quyidagi to'rt bosqichni o'z ichiga oladi:

- soliq xavfini aniqlash;
- soliq xavfini tahlil qilish;
- soliq xavfini baholash va eng yuqori salmoqqa ega bo'lganlarini aniqlash;
- soliq xavflarini bartaraf etish yuzasidan choralar ko'rish va jarayondagi kamchiliklarni tuzatish.

Birinchi yondashuv soliq to'lovchining iqtisodiy faolligidan, jumladan, sug'urta shartnomalari, uy xo'jaligi uchun mo'ljallanmagan uskunalariga egaligi hamda bank kreditlaridan kelib chiqqan holda deklaratsiya qilinmagan daromadlarni aniqlashga qaratilgan. Ikkinchi yondashuv esa moliyaviy investitsiyalar, hashamatli uy-joy va avtomobillarga egalik kabi omillar asosida hisoblab chiqilgan daromadlarni deklaratsiya qilingan daromadlar bilan taqqoslashni nazarda tutadi.

Shuningdek, Daniya tajribasida raqamli platformalardan ma'lumot olish tizimi yo'lga qo'yilgan. Jismoniy shaxslar o'rtasidagi mol-mulk va avtomobillar oldi-sotdisi hamda ijara shartnomalari bo'yicha ma'lumotlar maxsus raqamli platformalar orqali shakllantirilib, soliq organlariga uzatib boriladi. Ayrim hollarda ijara faoliyatiga oid ma'lumotlar Airbnb kabi platformalar orqali ham soliq organlariga taqdim etiladi.

Litvada veb-dasturlardagi ma'lumotlarni ajratib oluvchi veb-skreyeping ilovasi ishga tushirilgan. Mazkur tizim soliq to'lovchilar nomi bo'yicha ma'lumotlarni izlab, ularni sotuv, ijara, iqtisodiy faoliyat va boshqa guruhlariga ajratadi hamda soliq xavfini baholaydi. Masalan, tizim sotuv faoliyatini amalga oshirayotgan shaxslarni aniqlaganidan so'ng, ular tomonidan deklaratsiya taqdim etilmagan bo'lsa, bunday holat yuqori xavf sifatida baholanadi.

Niderlandiyada soliq qonunchiligiga rioya qilish xaritasi yaratilgan bo'lib, u soliq qonunchiligi, uning amaliyotda qo'llanish darajasi hamda soliq to'lovchilarning rioya qilish darajasini o'zaro bog'laydi. Shuningdek, barcha soliq to'lovchilar soliq qonunchiligiga to'liq rioya qilgan taqdirda undirilishi mumkin bo'lgan soliqlar hajmini aniqlash imkonini beradi. Bu esa soliq organlariga belgilangan maqsadlarga nima sababdan erishilmayotganini aniqlash imkoniyatini yaratadi.

Bunda soliq qonunchiligining murakkablik darajasi, avtomatlashtirish darajasi, soliq to'lovchilarning xususiyatlari, soliq solishdagi xalqaro muammolar hamda soliqlarni undirish imkoniyatlari inobatga olinadi.

Xavf koeffitsientlari va reyting dasturidan boshqa sohalarga nisbatan xavfi yuqori bo'lgan sohalarni

aniqlash hamda bir soha doirasida boshqa soliq to'lovchilarga nisbatan xavfi yuqori bo'lgan soliq to'lovchilarni aniqlash maqsadida foydalaniladi. Masalan, xaridlarning sotuvga nisbati, kapital xarajatlarning sotuvga nisbati kabi koeffitsientlardan foydalangan holda soha benchmarking ko'rsatkichlaridan farq qiluvchi anomaliyalar aniqlanadi.

Xorvatiyada QQSni qoplashni bir oyda uch martagacha avtomatik amalga oshirish imkonini beruvchi QQSni qoplash kompozit modeli ishlab chiqilgan. Soliq to'lovchilar tizim orqali avtomatik ravishda xavfi mavjud bo'lmagan, past, o'rta va yuqori xavfli toifalarga ajratiladi. Xavfi mavjud bo'lmagan soliq to'lovchilarga QQSni qoplash avtomatik tarzda amalga oshiriladi.

Shuningdek, ushbu davlatda ma'lumotlarni saqlash tizimi — Data Warehouse yaratilgan bo'lib, uning yordamida xavf profilini shakllantirish maqsadida xavflarni tahlil qilish mumkin. Ushbu tizim real vaqt rejimida ma'lumotlarni yozuvchi serverlardan farqli ravishda ma'lumotlarni qayta ishlash imkoniyatini kengaytiradi.

Soliq organlari tomonidan soliq tushumlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan turli xil variatsiyalar, umumiy soliq uzilishlari, soliq to'lovchilar sonining o'zgarishi, soliq hisobotlarining o'z vaqtida taqdim etilishi, soliqlarni budjetdan qoplash bo'yicha taqdim etilgan arizalar soni kabi ko'rsatkichlarni baholashda segmentlardan umumiy tasniflash guruhi sifatida foydalaniladi.

Segmentlash soliq to'lovchilarni nazorat qilish yoki ularga ko'mak berish kabi maqsadlarni amalga oshirishda qaysi guruhlar va qaysi paytlarda ko'proq e'tibor qaratish lozimligini belgilab beradi.

Bu, o'z navbatida, turli guruhlar uchun o'ziga xos ta'sir choralarini ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi. Ushbu funksiya hatto soliq organida alohida soliq to'lovchilar guruhlari bilan ishlashga ixtisoslashgan yangi tuzilmalar tashkil etilishiga ham olib kelishi mumkin. Chunki bunday guruhlarning soliq tushumlariga ta'siri, ular foydalanadigan soliq rejimlari va imtiyozlar, shuningdek, amalga oshiradigan operatsiyalari hajmining kattaligi ularni o'rtacha biznes subyektlaridan farqlaydi hamda ularga alohida e'tibor qaratishni talab qiladi.

Turli davlatlarning soliq organlari soliq to'lovchilarning xususiyatlari, mamlakat iqtisodiyotini harakatlantiruvchi omillar hamda mavjud institutsional imkoniyatlardan kelib chiqqan holda segmentlashga turlicha yondashadi.

O'zbekiston Respublikasi soliq tizimida soliq to'lovchilar makrosegmentlar, hududiy segmentlar hamda soliq xavfi darajasidan kelib chiqqan holda alohida segmentlarga ajratiladi. Korxonalar biznes faoliyatining ko'lami va qamrovidan kelib chiqib, yirik soliq to'lovchilar, QQS va foyda solig'ini to'lovchi o'rta biznes subyektlari hamda aylanmadan soliq to'lovchi kichik korxonalariga tasniflanadi.

Ushbu segmentlash mezonlaridan kelib chiqqan holda soliq ma'murchiligini amalga oshirish 1-jadvalga muvofiq quyidagi tuzilmalar kesimida tashkil etiladi.

1-jadval

Soliq to'lovchilarni makrosegmentlar asosida bo'linishi (2025 yil noyabr holatiga)¹

Segment guruhlari	Soliq to'lovchilar soni	Soliq ma'murchiligini yurituvchi tuzilma
Yirik soliq to'lovchilar	897	Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi
O'rta biznes	189 541	Hududiy soliq boshqarmalari
Kichik biznes	378 156	Hududiy soliq inspeksiyalari
Jami	568 594	

Soliq organlarida ushbu segmentlar bo'yicha umumiy tashqi manba ma'lumotlari shakllantirilgan bo'lib, ma'lumotlarni boshqarish va tahlil qilish Soliq qo'mitasi tomonidan markazlashgan holda amalga oshiriladi. Ya'ni tashqi manba ma'lumotlarini yig'ish va qayta ishlash vakolati bevosita soliq ma'murchiligini yurituvchi tuzilmalarga berilmagan.

Yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritish mezonlari O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasining 2019-yil 8-iyuldagi 2019-45-son qarori bilan tasdiqlangan hamda Adliya vazirligi tomonidan 2019-yil 12-iyulda 3172-son bilan ro'yxatdan o'tkazilgan nizomda belgilangan.

Unga ko'ra, aksiz solig'i to'lovchilari, moliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi tashkilotlar, strategik ahamiyatga ega yirik sanoat korxonalari hamda yillik sof tushumi bazaviy hisoblash miqdorining 735 ming baravaridan yuqori bo'lgan, shuningdek, xodimlari soni 10 nafardan kam bo'lmagan subyektlar yirik soliq to'lovchilar sifatida tasniflanadi.

Bunda alkogol mahsulotlari ishlab chiqaruvchilar hamda yoqilg'i va gaz quyish shoxobchalari bo'yicha istisno va qo'shimcha mezonlar amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar asosida belgilanadi. Tegishli davr holatiga

¹ *Manba: Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosidan muallif tomonidan tayyorlandi.*

ko'ra, yirik soliq to'lovchilar soni 897 tani tashkil etgan.

O'rta biznes vakillariga yirik soliq to'lovchilar toifasiga kiritilmagan qo'shilgan qiymat solig'i va foyda solig'i to'lovchilari kiradi. Kichik biznes vakillari esa asosan aylanmadan soliq to'lovchilar bo'lib, ularga yillik aylanmasi 1 mlrd so'mga yetmagan tadbirkorlik subyektlari kiradi.

Hisob yuritishni osonlashtirish maqsadida ularga aylanmadan 2 foizdan 4 foizgacha yoki qat'iy belgilangan summada aylanmadan olinadigan soliqni to'lash imkoniyati berilgan. Ushbu segmentlar ma'muriy tuzilmalar va ularning vazifalarini belgilab berishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Hududlar salohiyatidan kelib chiqqan holda soliq stavkalari hududlar kesimida turlicha belgilanadi yoki hududda tashkil etilgan iqtisodiy zonalarda ro'yxatdan o'tgan korxonalariga soliq imtiyozlari taqdim etiladi.

Shu bilan birga, ma'lum bir hududda soliq qonunchiligini buzishga moyillik yuqori bo'lishi mumkin. Yuqoridagi omillarni inobatga olgan holda soliq to'lovchilar hududlar kesimida ham segmentlarga ajratiladi.

Hududlar kesimida shubhali operatsiyalar bilan bog'liq subyektlar soni tahlil qilinganda, Toshkent shahri, Andijon viloyati va Toshkent viloyatida bunday subyektlar boshqa hududlarga nisbatan ko'proq ro'yxatdan o'tgani kuzatiladi (2-jadval).

2-jadval

Ko'zbo'yamachilik belgilari mavjud bo'lgan operatsiyalar bilan bog'liq subyektlar soni (2025-yil noyabr holatiga)²

Hududlar	Korxonalar soni	Jamiga nisbatan ulushi, foizda
Jami	5 082	100%
Qoraqalpog'iston Respublikasi	354	7%
Andijon viloyati	640	13%
Buxoro viloyati	316	6%
Jizzax viloyati	112	2%
Qashqadaryo viloyati	273	5%
Navoiy viloyati	144	3%
Namangan viloyati	435	9%
Samarqand viloyati	234	5%
Sirdaryo viloyati	209	4%
Surxondaryo viloyati	223	4%
Toshkent viloyati	608	12%
Farg'ona viloyati	549	11%
Xorazm viloyati	144	3%
Toshkent shahar	826	16%
Hududlararo inspeksiya	15	0%

Bu esa ushbu hududlardagi ayrim soliq to'lovchilarda soxta bitimlar tuzish orqali soliq xavfi boshqa hududlardagi soliq to'lovchilarga nisbatan yuqoriroq bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Shunga ko'ra, soliq organlari tomonidan ushbu hududlarda tiyib turuvchi nazorat vositalari kengroq qo'llaniladi.

Soliq to'lovchilarning xulq-atvoridan kelib chiqqan holda ularning soliq xavfi darajalari aniqlanadi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 7-yanvardagi 1-sonli "Soliq xavfini boshqarish, soliq xavfi mavjud soliq to'lovchilarni (soliq agentlarini) aniqlash va soliq tekshiruvlarini tashkil etish va o'tkazish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, soliq to'lovchilar soliq xavfi yuqori, o'rta va past bo'lgan toifalarga ajratiladi.

Qaror talablaridan kelib chiqqan holda, soliq xavfi yuqori bo'lgan soliq to'lovchilarda soliq auditi, soliq xavfi o'rta bo'lgan soliq to'lovchilarda esa sayyor va kameral soliq tekshiruvlari tayinlanadi. Soliq xavfi past bo'lgan soliq to'lovchilarda nazorat tadbirlari o'tkazilmaydi.

Segmentlashning yana bir turi sifatida yuqori likvidli tovarlar savdosi ustidan soliq nazoratini oshirish maqsadida ularni aksiz solig'iga tortishni keltirish mumkin. Jumladan, alkohol, tamaki hamda neft-gaz mahsulotlari shular jumlasiga kiradi.

Shuningdek, yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 10-dekabrda "Naqdsiz hisob-kitoblarni ommalashtirish va yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-246-son Farmoni qabul qilingan. Farmonga muvofiq, 2026-yil 1-apreldan boshlab transport vositalariga yoqilg'i quyish shoxobchalari orqali aholiga neft-gaz mahsulotlarini sotish, shuningdek, alkohol va tamaki mahsulotlari uchun to'lovlarni faqat bank kartalari yoki

2 *Manba: O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi*

elektron to'lov tizimlari orqali amalga oshirish belgilangan.

Soliq qo'mitasi tomonidan soliq xavfini bartaraf etish yoki uning oldini olishga qaratilgan bir qator dasturlar ishlab chiqilgan. Shunday dasturlardan biri "Soliq hamkor" tizimi hisoblanadi. Ushbu tizim orqali jismoniy shaxslar soliqqa oid huquqbuzarliklar to'g'risidagi ma'lumotlarni soliq organlariga yuborishlari mumkin.

Soliq organlari tomonidan mazkur murojaatlarda keltirilgan holatlarning mavjudligi sayyor soliq tekshiruvi orqali aniqlashtiriladi. Sayyor soliq tekshiruvi davomida zarur hollarda nazorat xaridi amalga oshirilib, soliqqa oid huquqbuzarlik holatiga aniqlik kiritiladi.

Mazkur tizim, bir tomondan, iste'molchilarning xarid chekini talab qilib olish va keshbek olish huquqini ta'minlashga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, yashirin iqtisodiyot hamda P2P operatsiyalariga qarshi kurashishda qonunbuzarliklar haqida xabar berish, ya'ni "whistleblowing" mexanizmidan samarali foydalanish imkonini beradi. Albatta, bunda soliq to'lovchilar va iste'molchilardan ham huquqbuzarlik holatlariga befarq bo'lmaslik talab etiladi.

Mazkur 3-jadvalda 2022-2024-yillarda tizim orqali kelib tushgan murojaatlar soni dinamikasini hamda aniqlangan soliqqa oid huquqbuzarlik turlari to'g'risida ma'lumot olish mumkin. 3-jadvaldan ko'rinib turibdiki, 91 foiz - 92 foiz murojaatlar chek bermaslik bo'yicha kelib tushgan. Bu esa daromadlarni yashirish bilan bog'liq xavfning mavjudligini anglatadi.

3-jadval

Soliqqa oid huquqbuzarliklar to'g'risida Soliq-hamkor tizimi orqali kelib tushgan murojaatlar.³

Ko'rsatkichlar	2022-yil		2023-yil		2024-yil		O'zgarishi, foizda	
	soni	Ulushi, %	soni	Ulushi, %	soni	Ulushi, %	2023/2022	2023/2024
Jami murojaatlar soni	145224	100	122099	100	99128	100	-16	-19
Shundan, chek bermaslik	132818	91,5	112926	92,5	90216	91,0	-15	-20
To'lovni plastik karta orqali qabul qilmaslik	6 056	4,2	4 777	3,9	4 273	4,3	-21	-11
Plastik karta uchun xarid summasini oshirish	496	0,3	238	0,2	212	0,2	-52	-11
Boshqalar	5 854	4,0	4 158	3,4	4 427	4,5	-29	6
Takroriy yoki tekshiruv davom etayotganligi sababli qaytarilgan	67 885	46,7	68 329	56,0	54435	54,9	1	-20
Tekshirilgan	71 957	49,5	48 668	39,9	37897	38,2	-32	-22
Ko'rib chiqish jarayonida	5 382	3,7	5 102	4,2	6 915	7,0	-5	36

Aniqlangan huquqbuzarliklar soni o'tgan yilga nisbatan 2023-yilda 16 foizga, ya'ni 145 mingtadan 122 mingtagacha kamaygan. 2024-yilda esa bu ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan 19 foizga, ya'ni 99 mingtagacha kamaygan.

Ushbu tendensiya daromadlarni yashirish bilan bog'liq xavf tizim ishga tushirilishi natijasida yildan-yilga kamayib borganini yaqqol ko'rsatadi. Shuningdek, murojaatlarning 40–50 foizi rad etilgani tizim doirasida kelib tushgan murojaatlarni segmentlash tajribasi yaxshi yo'lga qo'yilganini bildiradi.

Mazkur 4-jadval ma'lumotlari tahlil qilinsa, murojaatlarning eng ko'p qismi, ya'ni 28–33 foizi Toshkent shahriga to'g'ri kelmoqda. Buni ushbu hududda ro'yxatdan o'tgan tadbirkorlik subyektlari sonining boshqa hududlarga nisbatan ko'pligi hamda daromadlarni yashirish bilan bog'liq xavfning salmoqli ekanligi bilan izohlash mumkin.

Murojaatlar sonining o'zgarishiga mos ravishda o'tkazilgan tekshirishlar soni ham kamayib, kamayish tendensiyasi 2023-yil hamda 2024-yillarda mos ravishda 35 foiz va 29 foizni tashkil etgan.

Xavfni bartaraf etishga qaratilgan samarali instrumentlardan yana biri "Avtokameral" dasturi hisoblanadi.

Soliq kodeksining 138-moddasida "Avtokameral" dasturi tekshiruvdan oldingi tahlil sifatida belgilangan bo'lib, unga soliq to'lovchi tomonidan taqdim etilgan soliq hisobotini hamda uning faoliyati to'g'risidagi boshqa axborotni avtomatlashtirilgan tarzda tahlil qilish deb ta'rif berilgan.

Bunda, albatta, avtomatlashtirilgan tahlilni o'tkazish uchun zarur tashqi manbalar shakllanganligini inobatga olish lozim. Agar tashqi manbalar yetarli darajada shakllanmagan bo'lsa, "Avtokameral" dasturi kutilgan natijani bermasligi mumkin.

3 Manba: Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

4-jadval

Solih-hamkor tizimi orqali kelib tushgan murojaatlar asosida o'tkazilgan sayyor tekshiruvlar tahlili⁴

Hududlar	2022 yil		2023 yil		2024 yil		O'zgarishi, foizda	
	tekshiruv soni	Ulushi, %	tekshiruv soni	Ulushi, %	tekshiruv soni	Ulushi, %	2023/2022	2023/2024
Jami Respublika	72 047	100	46 568	100	33 053	100	-35	-29
Qoraqalpog'iston Respublikasi	1 466	2,0	553	1,2	996	3,0	-62	80
Andijon viloyati	3 842	5,3	2 200	4,7	2 274	6,9	-43	3
Buxoro viloyati	3 591	5,0	2 640	5,7	1 843	5,6	-26	-30
Jizzax viloyati	2 484	3,4	1 656	3,6	826	2,5	-33	-50
Qashqadaryo viloyati	5 007	6,9	3 541	7,6	2 287	6,9	-29	-35
Navoiy viloyati	3 983	5,5	2 556	5,5	1 203	3,6	-36	-53
Namangan viloyati	3 112	4,3	1 926	4,1	1 772	5,4	-38	-8
Samarqand viloyati	5 565	7,7	5 680	12,2	3 106	9,4	2	-45
Sirdaryo viloyati	1 912	2,7	1 187	2,5	680	2,1	-38	-43
Surxondaryo viloyati	3 642	5,1	2 513	5,4	1 671	5,1	-31	-34
Toshkent viloyati	6 623	9,2	4 034	8,7	2 971	9,0	-39	-26
Farg'ona viloyati	3 736	5,2	2 068	4,4	1 825	5,5	-45	-12
Xorazm viloyati	3 027	4,2	1 948	4,2	2 267	6,9	-36	16
Toshkent shahri	24 057	33,4	14 066	30,2	9 332	28,2	-42	-34

Tahlil soliq organlari tomonidan axborot tizimlaridan foydalangan holda, soliq to'lovchining ishtirokisiz o'tkaziladi. Soliq organlarining avtomatlashtirilgan tizimi soliq to'lovchi to'g'risidagi mavjud butun ma'lumotni tahlil qiladi. Bu soliq to'lovchini identifikatsiya qilish, Soliq kodeksiga muvofiq to'lanishi lozim bo'lgan soliqni hisoblab chiqarish va natijani soliq to'lovchi tomonidan taqdim etilgan hisob-kitoblar bilan solishtirish imkonini beradigan ma'lumotlardir.

Xususan, EHF, jumladan, MXIK, BYuD, inyoislar, TSOYaEAT, kadastr va "E-ijara" tizimlaridagi ma'lumotlar, my.soliq.uz tizimidagi onlayn-NKM cheklari hamda soliq organlarida mavjud bo'lgan boshqa ma'lumotlar tahlil qilinadi.

Ushbu ma'lumotlar soliq to'lovchi tomonidan muayyan muddatlarda taqdim etilgan soliq hisobotlari ma'lumotlari bilan solishtiriladi.

"Avtokameral" mezonlari takomillashtirilib, tegishli davr holatiga ko'ra ularning soni 500 taga yaqinlashgan. Mazkur mezonlar asosidagi hisob-kitob natijalarini my3.soliq.uz portali orqali soliq to'lovchilar tomonidan ko'rish imkoniyati yaratilgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR.

Aslini olganda, xavflarning o'zini ikki guruhga bo'lish maqsadga muvofiqdir. Ularning birinchi guruhi tabiiy xususiyatga ega va oldindan baholash mushkul bo'lgan tabiiy-texnik muammolar bo'lib, bu kabi xavflarni boshqarish hamda ularning salbiy oqibatlarining oldini olish fan taraqqiyoti darajasiga bog'liq bo'ladi.

Ijtimoiy xavflarni, garchi aniqlash imkoni bo'lsa-da, ularning oqibatlari darajasi tabiiy, texnik va iqtisodiy xavflarga nisbatan juda yuqori bo'ladi hamda ularni bartaraf etish nisbatan murakkab hisoblanadi.

Iqtisodiy xavflar esa oqibati jihatidan ijtimoiy hisoblanadi. Ularni baholash, kelib chiqish omillarini aniqlash va boshqarish birmuncha murakkab bo'lsa-da, ular tabiiy xavflarga nisbatan pastroq salbiy oqibatlarga ega.

Адабиётлар/Литература/ References:

1. Ўзбекистон Республикасининг Солиқ кодекси. — Тошкент: Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2020. — 640 б.
2. Насимов Р.А. Солиқ юкени оптималлаштириш йўллари: иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация автореферати. — Тошкент, 2024.
3. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. — М.: ООО «А ТЕМП», 2006.
4. Усоскин В.М. Современный коммерческий банк: управление и операции. — М.: ИПС «Вазар-Ферро», 1994.

4 Manba Soliq qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif ishlanmasi

5. Севрук В.Т. Банковские риски. — М.: «Дело ЛТД», 2006.
6. Грабовой П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.И. Риски в современном бизнесе. — М.: «Аланс», 2006.
7. Лаврушин О.И. Банковские риски. — М.: «Кнорус», 2007.
8. Панова Г.С. Кредитная политика коммерческого банка. — М.: «Юрайт», 2014.
9. Сэй Ж.Б. Трактат по политической экономии. — М.: «Директ-Медиа», 2007.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100